Володимир Васильківський.

ЛОВИ.

Володимир Васильківський.

ЛОВИ.

„Присвячую Г. Пісецькому

АВТОР“.

Григорій Пісецький

член УВО, студент прав згинув геройською смертю під Бібркою дня 30. липня 1930. р. в боротьбі з ляцькою поліцією

Недавно сон привидівся мені...
Не наче йду на Схід із чужини.
Іду я шляхом битим.
А шлях той рясно-рясно кровю змитий
Неначе по війні...
Іду, а серце точить біль зневаги...
Оглянуся... та це я вже в Галичині...
Колись... колись отут стрілецькі вигравали стяги
І бадьорили спокій ранків боєві пісні...
Тепер... Тепер... неначе по війні..
І враз мені в дорогу молодиця!
(Чи не з жита?)
Розхристана, обдерта,
Нечесана, не вмита...
Рожами палають лиця.
А сама бліда мов мертва,
Хилитається билиною, співає...
(А серце дужче біль зневаги крає).
Ой, краю мій!
Розкраяний, безкраїй краю...

. . . . . .

. . . . . .

«Гей, нетяго!
Чом заплакані очиці карі?
Чому обсмикана, обдерта?
Гуляла, мабуть на базарі.
Хильнувши вогневої браги?»

. . . . . .

. . . . . .
«Що? Не розберу...
Остання жертва?!»
. . . . . Я невинна...
(Чи пяна, чи причинна?)
... Шукаю сина... десь забили...
Скажіть на Бога, люде милі...
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . Ой, сину, сину!
... вмираючи кричав:
«За тебе, мамо, гину...»
А я... бігме невинна...
І хилитаючись пішла упрост ланами...
. . . . . .
. . . . . .
Вона, вона!... що я її шукаю довгими роками..
Кинувся за нею... нема!
Нема... Розтала... зникла...
І враз все загорнула тьма.

———

Краю мій!
Тат-так! Колишні дні твої з водою поплили.
Тепер твої поникли горді стяги.
А колись греміла слава
Червоно-руської Землі...
Коли у слід Варягів
Вела тебе тверда правиця Ярослава.

———

Біда і горе!
Плаче небо хмарами сповите,
Карпатами стикають сльози
І пливуть Дністром
у Чорне море.

А там червоним валом
Дніпро лютує
Свою загибель чує
І братові печаль розповідає...
Чорне з горя пухне море...
Колись козацьке море
Біда повсюду...
Жаль і горе...
А дорогами, ланами
Вільний крутить вітер —
Вітер Огнекрил...
Трави никлі чеше,
Іскри креше,
Куряву здіймає...
На всі боки голосно гукає
Зі всіх молодецьких сил:
«Де ти, мамо?
Може ржа і слід затерла?»
Тихо колом, тільки десь
ізпід землі ярами:
Ні! Живе. Не вмерла!
19-20 IX.

I.

На завтра панство запросив на лови
Какодзій — староста наш повітовий.
Шановний Ян Какодзій
(Скажу про нього пару слів.)
З панами жив в великій згоді
І вищим догодити вмів.
Ви хочете його життепис?
Ох, довгий буде той перепис.
Та ось вам предків спис:
Його прапращур був Уліс,

Це той шелихвіст ізпід Трої,
А кажуть — був то битий лис.
Пізніш попав в історії герої
Фальстаф з британських островів,
Цей світ до дипльоматії призвів...
А ту в Польщі... Заглоба.
Як бачите, відомий, славний рід.
Хтось скаже Українська злоба!
Ні, це студій довгих плід.
Так ось! Готує лови Як Какодзій.
Яка краса — мисливських дзвін мельодій:
Сурми апель і гін собак
Під тихий супровід діброви...
Музику ту відчує лиш поляк...
Гей... Стародавні польські лови!..
Куди соната там німецька!
Вирує кров шляхецька.
Коли веде завзятий бій.
Йдучи дідівськими слідами,
Зі злими духами стихій:
Із сарнами й зайцями.
А потім... по тяжкому герцю
Попустить віжки трохи серцю:
Чарка старки, жарти...
(Забулись панські сварки...)
... про подвиги розмова...
... весела побрехенька...
А там і карти.
Для вас незрозуміла мова?!
Мовляв, то панські витребеньки.
А який же лях не пан?
Ось так і повітовий потентат.
Какодзій Ян,
хоч не магнат,

а щирий демократ.,
Наш староста шановний
Любив понадусе ті лови...

. . . . . .

. . . . . .

Каводзій пан у себе в кабінеті
Останнього дає наказа:
Нагоничі (бувалі кметі)
Почнуть од «Спаленого вяза».
Собак укинемо під «Лихом»..
Та ось з гостей вже хтось надїхав
(Це ті, що будуть ночувать).
Наш староста старим звичаєм
Іде гостей на ґанок зустрічать...
Чемненько до господи просить...
А там за румом, коняком та чаєм
(Льокай лиш вносить та виносить)
Безжурно точиться розмова...
А що зібрались люде чемні,
То про політику ні слова.
І не пускаються в жалі даремні,
Що все змагається трівога
Що ніде правди тої діти —
У пірря поросли бандити,
Що вже надія лиш на Бога.
Такий закон: коли господар лисий,
Про голомозого мовчи!
Дарма що пугач на орісі
Спокою не дає в ночі.
Один верзе як полювали Гуни
(А самому в очах підпалів луни).
А той за предка річ знімає,
Що десь за королеви Бони
Був професором Сорбони...

. . . . . .
. . . . . .
Там за румом, коняком та чаєм
Стародавній польський дух вітає.

II.

Ген-ген повсюду
кузні і молодії ковалі.
І в місті й на селі,
І в день, і у ночі
Із плісні, пороху і бруду
Кують гартовані мечі...
І молотом гремить: я буду!
Згорає цвіль століть у горні
І з клекоту вогню
Встають **незлімні, непоборні**
І йдуть в останнюю борню...

. . . . . .
. . . . . .
Здрігнувсь великий льох!
Вже хтось розгойдує зухвало
Била дзвонів...
Гей швидко-швидко на сполох
Ударить дзвін, і валом,
У шаленому розгоні,
Бурхливі хвилі ринуть
І опережуть буйним чином
Приспану країну...
Зухвалий тан!
Здрігнувсь уже в сумній труні Богдан!
Гей, не ридай, Тарасе:
Вогнів святих ніхто не згасить...
Не згине мати наша мила!
Нові встають слова

І пронікають душу
Вогняних стріл дощем:
«Спалити поторочу!»
Не мушу — хочу!
Не песій обовязок
Раба, прикутого до воза.
А гордий лет орла!
Вже досить сліз!
Час лити кров...
Вже досить пили оцет —
Хай шумить вино!

. . . . . .

Не мушу — хочу!
Час слово злютувати з чином!
І махом дужих крил
Клітину, створену
Неробством поколінь,
В тріски, на порох розсадити!

. . . . . .

Не мушу — хочу!
На межі світів
Співають пісню мести...
Хай з приску
Спалахне вогонь
І спопелить байдужі душі
І встане правда — месть!

. . . . . .

Летить огнисте слово
шляхами, байраками...
Продирається крізь ліс....
Шалений вітру гін!
У вікна стукотить ночами,
в руці стиснувши кріс,
І обертається у чин.

Тоді містки зриває угодові,
Рве на шматки дроти.
На засідки сідає в рові.
На вік стуляє зрадницькі роти.
Знимає голови сволоті,
І в жахливім заколоті
Лунами зловісними горить...
Прокинься, мамо!
Надійшла велика мить!

III.

Столиця... вулиця вузенька.
Старий дімок, а в нім покій...
Два ліжка, стіл, портрет Шевченка...
Самі згадайте вік студенський свій!
Колись бойці, тепер студенти,
Рибарські, рідні два брати,
Живуть у тім апартаменті...

. . . . . .

. . . . . .

Роман сидить, «Сурму» читає.
А Стах нервово міряє покій.
Все думка думку здоганяє.
А серце рветься знову в бій.
«Ні, Ромцю, я вже більш не можу!
Урвавсь мені терпець
Глядіти катівню ворожу.
Найвищий час зробить кінець!»
— Даремна та твоя нудьга,
На все прийде своя черга.
Чекай я прочитаю вірша...
Як гарно підхопив поет,
Що варт громада ваша ширша,
Цей твір брошурок і ґазет.

Уважно місце це прослухай,
Тут певно все вогню і руху.
Мечем дзвенять тут сурми горді
В могутнім жалібнім акорді:
«Її зґвалтовано прилюдно!..
І можуть тільки лицарі без чести
Юрбі свої облудні
Теревені плести,
Щоб заспокоїти жагу народню.
Все... все котиться в безодню!
Слава, право, честь,
Давно вже крамом на базарі...
Брехня при кермі й... лесть.
А в куряві страшні примари.
Чи чуєте що ваша мати гине?
Ще десь блукає по полях,
Шукаючи свою надію — сина,
Никає по хатах,
Де все добро забрав огидний лях,
це її останній шлях!
Бо як кров її безвпину
ворог точить,
Свій Хам встромляє ніж у спину,
Заглядаючи заласно в очі,
На захист! Всі під прапор!
Промовить хай до тих рушниця,
Хто розсівсь нахрапом
По чужих світлицях...
Останній бій, бій до загину!
Чину, хлопці, чину!»

. . . . . .

. . . . . .

«А й справді так! «Еліта» наша!
Прилюдно чваниться, як каша.

Та чи знайдеться чудодій,
Який піде відважно в бій.
Творці малоросійського Провансу!
Однакові і тут і за Збручем.
Майстри народ доводити до трансу
Привабливим лунким кличем.
На людях — українська свита,
А нишком угодовий кобеняк.
Найвищий ідеал: Просвіта!
А паном? Хай Москаль чи лях!
Прилюдно славити Франка,
Та зраджувати нишком.
Сьогодні перед Леніном клякать,
А завтра лаяти опришком.
Така вже вдача тих філістрів
Усе про боротьбу галасувать,
Коли ж вітри зірвуться бистрі
Мерщій під ковдру голову сховать.
І так на кожнім, кожнім кроці:
Солодкий перелив промов
Сльоза громадська в оці...
І переляк, як присне кров..
А миж прийдемо мов ізгої
Під глум і лайку міщухів...
Вони лише народнії герої...
А ми... ми цвіль порожніх днів!»
Умовний стук у двері
Спинив бурхливу Стаха річ.
Вітай—но, Славку! Яка це пері
Тебе до нас загнала аж під ніч.
«Здорові, хлопці, я на хвилю,
І так наміряв добру милю.
Ну, діти, годі бомки бити
З команди маємо наказ!»

— Чудово! А то вже почали нидіти!
Боївка наша ніби на показ! —
«Так ось: назавтра лови!
Поїдемо в ночі під N.
Напасти маємо ми віз поштовий.
Виж добре знаєте тамтой терен...

. . . . . .

. . . . . .

«Гаразд! Поїде кожний сам.
Зійдемося ми в лісі
Подробиці всі там...
Ну з Богом...
Ще кріси є у стрісі!

IV.

Від стації поштовий котить віз...
Он там, за лісом вже і місто.
«Коби минути ліс...
... Гей, Лиса!.. Вісьта!»
(Це потерпає фірман — Красноніс)
До міста ніби й недалеко...
Та що? Колись було тут тихо.
Тепер — знялася небезпека:
Блукає, крутить кляте лихо.
На засідках чатує в лісі
Та стрілами перетинає шлях...
(Десь кріси, мабуть, є у стрісі!)
Це відтоді, як паном лях.

. . . . . .

. . . . . .

Все блище, блище ліс
На зустріч тягне лапи...
Трюхом лінивим шкапи
Незграбний тягнуть віз, —

Везуть до міста гроші.
«А щоб тобі... бодай ти слиз,
Отой проклятий ліс!
Вьо — Вьо! Мої хороші!»
Бурмоче Красноніс.
А поруч поліцай байдужий.
Малюра Ян, він здалека — з Мазурів,
Цигарку крутить і не тужить,
Та все кепкує: бабські бздури!

. . . . . .

. . . . . .

«Кого це так частуєш, друже?»
Питає посміхаючись безпечно:
«Щось ти одважний то не дуже?»
— Кого? Ви, пане, не тутешній,
То й вам усе байдуже...
А тут таке... сказати гречно:
Не схаменешся, як уже у клешнях. —
«Та хто ж тут ворохобить?»
— Бодай би їм сто копанок чортів
Та той, хто ніц не робить. —
«Ге—ге! Який ти лютий на братів.
Хіба же ти не русин?»
— То б пане... мусів...
Та одне та не одне:
Є путяще, є й негодне...
«Та, прецінь, всеж твої брати?»
— Та може й так, а може й ні.
То українці, я ж русин!
Їм, бачте, забаглося України,
Їм все би бій,
Немає иншої мороки,
А ми — ми з прапрадіда русини
На мене — все поклони бий,

Щоб був би гріш та спокій. —
«Коли б усі були такі, як ти,
Була б між нами згода...»
— Ет, пане, ваша вже така порода:
Ворохобники одні, а решта вірні слуги... —
»То шкода...»
— Ото біда — ті »Січі», «Луги», —
«Та бачу я: поштивий людек—непоштиві люде!»
—А я... а я! Як що не в їх, так зараз і за груди.
Бодай би їм нечистий!
Гей, Лиса!... Вісьта!...

———

V.

Поїхав Славко... На прощання
Коротко матері сказав:
«Гуртом ми їдемо на полювання».
І вітром закрутивсь і в мент пропав.
Ой мати, мати... Українська мати!
Хіба їй треба що казати...
Їй серце все розскаже
І тугою любов її повяже..,
Кому повідає свою печаль,
Отой пекучий серця жаль,
Що груди рве на шмаття
І душу палить мов багаття...
Кому поскаржиться небога?
Одна... однісінька дорога:
До Божої чвалати хати
І там заступництва благати.
У тмяному притворі
В горі з ікони дивиться поважно
Велика Бога мати
Й молитву слухає уважно...

А людська мати застигла в горі,
Старечі руки жалісно зіпяті:
«Хвала твоїй, о Мати Божа,
Правді й силі...
Не дай загинуть Україні милій,
Най розцвіте як рожа гожа
Во славу Твого Сина.
А мойому, коли би мав загинуть,
Пошли від щедрости
Твойого серця,
Сил і твердости
Під час страшного герця...
І вийшла хилитаючись із храма...
Мама... мама... Яка у слові тому драма!

———

VI.

Мовчить задумливо бронзовий ліс.
Дріма Малюра спершися на кріс...
Ліниво цокотять підкови...
Як враз із темряви діброви
Три постаті на переріз:
«Руки до гори! Пресучі діти!
Здрігнувсь і зупинився віз.
— Бандити... пси голодні...
«Брешеш ляше! Ви бандити!
Ми ж месники народні!»
Та-тах, та-тах!-Знялось вогнем
І покотилось верховіттям..
А... кусатись... сто чортів...
І знову стріл трясе повітрям...

. . . . . .

. . . . . .

. . . — Вмираю... Рети! —

І попращавсь навік Малюра з днем,
А фірман і собі беркіць долів.
»Готово, хлопці! До карети!»

. . . . . .

Колодка дзвенькнула благально,
І ворки вже в руках...
«Тепер найшвидче до гуральні,
А там... — і вмер наказ в устах.

. . . . . .

«А фірман де ?» . . . . . .
. . . . . Утік!
«А щоб тобі, проклятий Юдо!
Він зніме в місті крик...
Тепер надія лиш на чудо!
Моя вина... За це й нестиму кару...
А ви мерщій указаним шляхом...
Я ж тут перечекаю хмару
І поведу ляхів своїм слідом,
Щоб збити з плигу їх погоню.
Наказ: команді гроші доручіть!
Привіт братам... бувайте друзі...
Хай доля вас хоронить...
А матері перекажіть,
Нехай не плаче в тузі,
Бо син її загинув
В бою за Україну...»

. . . . . .

Зашелестіло листя... десь галузка трісла...
Нема! Пішли... І туга серце стисла...
«Тримайся, Славку, ще останній крок...
За кров поллється кров — такий закон»

Дурне! Хай смерть, аніж полон!»
Рішучим кроком підійшов до коней.
«У поле! Тут зайдуть зі всіх боків.»
Прислухавсь чи нема погоні...
Поклав забитого до воза, зачинив.
Махнув би ем: «Ну, діти, вісьта!»
І покотився віз назад од міста...

VII.

Над панством старопольський дух вітає,
А бесіда немов потічок грає:
Венеція... ґондоли... папа... Рим...
Як раптом, мов із неба грім,
Прожогом у світлицю
Стурбований влітає комісар
І старості шепоче щось до вуха. .
Поблідлі всі на лицях...
І враз урвавсь розмови чар,
Лише бренить на шибі муха.
«Даруйте, друзі милі.»
(До панства пан Какодзій)
«По службі я... на хвилю,
З вязниці втік нам злодій...»

. . . . . .

. . . . . .

«Не йму я, пане віри!»
— Ті збуї гайдамацькі, збіри
Напали віз поштовий,
І поліцай Малюра вже готовий...
Прибіг лише поштар... —
Белькоче ледве комісар.
«Оце так пречудові
Послав Господь нам лови.

Нагоничів крізь ліс у лаву!
Пся крев! Це вже не ожеред,
Я покажу тим збуям «славу»!
А ви з собаками вперед!
А того драба вмент за ґрати,
Він з бандою напевно панібрати».
— Осмілюся докласти:
На службі він на нашій!
І як пес кота
Ненавидить отих апашів. —
. . . . . .
«А... як так . . . . . .
З державних сум пять злотих
Негайно дати в нагороду
За службу вірну польському народу.
Хай знає та голота,
Що польща карає зло
І нагороджує добро!»
— А може на ті лови
Вельможний пан поїде сам,
Щоб потім не було обмови
На радість панським ворогам? —
«Пан глупство ґада!
Хіба ж не знає пан зрадливість вітра?
Бо банда гайдамацька хитра.
Я мушу місто стерегти від гада,
Що може заповзти сюди
І знищити усе до щенту.
І щоб не скоїлось біди,
Я почекаю з воєвідства реґіменту.
Ну, пане, сміливо до бою.
Ми їм покажем польську зброю!»

———

VIII.

Чудова в лісі осінь...
Ні шелохне, ні задзвенить...
В горі незглибна голубіє просінь.
Усе мов спить.
Стуливши в задумі повіки...
Ось ніби хтось на віки
Вічну память проголосить...
І чутно впахощах лісних
Кадильний дим...
Тоді крізь ряму років навісних
Згадається чомусь забутий дім...
Тоді чомусь загадаєш маму
І шовк її руки...
Немов крізь ночі ряму
Блиснуть привабливі зірки.

. . . . . .

. . . . . .

З кінця в кінець летить трівога
І жахом сповнює серця людців...
Од тупоту здрігнулася дорога...
Прокинувсь ліс і журно загудів...
Зі скрегетом сорока блисла боком,
Сполоханий майнув кущами лис.
Уджга! Тю-гу! — вітрець доніс...
Це лови розпочав ретельний комісар.
Гарячий кінь під ним басує,
А поруч на своїх двоїх поштар
Захеканий гопцює...
«Он там! Зи тим горбком, в ярку,
Ті горлорізи нас напали...
Поштар гукає на бігу.
Спинилися ловці... «Гей далі!»

— Ой, батечку! І коні зрабували!
А щоб сидіти вам на палі! —

. . . . . .

. . . . . .

Узлісся вже... А далі зжате поле...
«Дивись, дивись... он фура!»
На зустріч стріл повітря коле.

. . . . . .

. . . . . .

«Вперед у лаву!... Hurra!»

. . . . . .

. . . . . .

Все блище й блище ляцькії патрулі.
За стрілом падає від воза стріл,
Повітря навхрест ріжуть кулі.
Здіймаючи навколо пил.

. . . . . .

. . . . . .

»Naprzód! Złapać tego knura!
Strzel jeszcze, Antku! Hurra!»

. . . . . .

. . . . . .

— О, Боже, протягни ці хвилі,
Щоб утікли би друзі милі...,
Як враз прошила куля груди.
Очей померкли плеса сині.
Навколо встали чорні тіні.
— Це, мамо, ти? Чому це я у бруді? —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
«Здавайся, ск...ій сину!»
Прочувсь... — Не дамся живим у руки! —
Крізь біль... крізь муки...
Зі стогоном, напявши решітки сил,

До себе Славко дав останній стріл.
А вітер шепіт з уст схопив на крила:
«За тебе гину... Україно мила...»

---

5. X. 1930 р.